

Sygn. akt III AUa 1341/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - SSA Agnieszka Ambroziak

Sędziowie: SA Magdalena Kostro-Wesołowska (spr.)

SO del. Anita Górecka

Protokolant: st. sekr. sądowy Aneta Wąsowicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 czerwca 2018 r. w W.

sprawy P. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

o umorzenie składki

na skutek apelacji P. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 11 sierpnia 2016 r. sygn. akt XIV U 34/16

I. uchyla zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. z dnia 29 października 2015 r. nr U- (...) i przekazuje sprawę temu organowi rentowemu do ponownego rozpoznania;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. na rzecz P. D. kwotę 3630 (trzy tysiące sześćset trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.

Anita Górecka Agnieszka Ambroziak Magdalena Kostro-Wesołowska

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2016 r. oddalił odwołanie P. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. z dnia 29 października 2015 r. odmawiającej umorzenia należności z tytułu składek na: ubezpieczenia społeczne za okres 04.2007 r.-06.2007 r., 08.2007 r.-12.2007 r., 02.2008 r. - 03.2008 r. w łącznej kwocie 4.291,68 zł, w tym z tytułu składek - 2.417,05 zł, odsetek - 1.874,63 zł. Sąd Okręgowy w pkt. 2 sentencji zasądził od odwołującego się na rzecz organu rentowego kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Rozstrzygnięcie zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i ich oceny prawnej. P. D. w dniu 27 stycznia 2014 r. złożył w organie rentowym wniosek o umorzenie całości zadłużenia za okres objęty ustawą z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz. U. z 2012 r. poz. 1551, dalej jako: ustawa o umorzeniu należności) oraz oświadczył, że nadal prowadzi działalność gospodarczą. Mocą decyzji z 21 marca 2014 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych określił warunki umorzenia należności. Według stanu na dzień 27 stycznia 2014 r. (dzień złożenia wniosku o umorzenie) Zakład określił, iż umorzeniu będą podlegały należności

z tytułu składek na: ubezpieczenia społeczne - za okres od 04.2007 r. do 06.2007 r., od 08.2007 r. do 12.2007 r., od 02.2008 r. do 03.2008 r. w łącznej kwocie 4.291,68 zł., w tym z tytułu składek – 2.417,05 zł i odsetki - 1.874,63 zł. W decyzji wskazano, iż należności niepodlegające umorzeniu, tj. należności za ubezpieczonych na ubezpieczenia społeczne za okresy: od 04.2007 r. do 06.2007 r., od 08.2007 r. do 12.2007 r., od 02.2008 r. do 03.2008 r., od 01.2010 r. do 02.2010 r., od 04.2012 r. do 06.2012 r., od 07.2012 r. do 10.2012 r., za osobę prowadzącą działalność na ubezpieczenia społeczne za okres od 01.2010 r. do 02.2010 r., od 04.2012 r. do 06.2012 r., od 08.2012 r. do 10.2012 r., na ubezpieczenie zdrowotne za okres od 04.2008 r. do 11.2008 r., 02.2010 r., od 01.2012 r. do 07.2012 r., na Fundusz Pracy za okres 02.2010 r. oraz należności ewentualnie powstałe po dniu złożenia wniosku o umorzenie na podstawie ustawy abolicyjnej podlegają spłacie w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji z 21 marca 2014 r. wraz z odsetkami naliczonymi do dnia wpłaty włącznie. W/w. decyzja została doręczona odwołującemu się w dniu 24 marca 2014 r. Odwołanie P. D. od powyższej decyzji Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z 11 czerwca 2015 r. odrzucił wobec wniesienia go z przekroczeniem 30. dniowego terminu przewidzianego do jego złożenia. Przedmiotowa decyzja stała się prawomocna z dniem 25 kwietnia 2014 r. (k. 19 a. s.) Sąd Okręgowy ustalił też, że decyzją z 1 czerwca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że P. D. jest dłużnikiem z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 14.242,88 zł, w tym z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w ramach deklaracji 01-39 za okres od 2006-12 do 2015-07 w kwocie 7.054,49 zł, odsetek za zwłokę w kwocie 6.9593 zł; składek na ubezpieczenie zdrowotne w ramach numerów deklaracji 01-39 za okres od 2014-10 do 2016-02 w kwocie 55,07 zł oraz składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w ramach numerów deklaracji 01-39 za okres od 2007-02 do 2014-10 w kwocie 97,32 zł i odsetek w kwocie 77 zł. Zaskarżoną decyzją, wydaną na podstawie art. 1 ust. 13 pkt 1 ustawy o umorzeniu należności, organ rentowy odmówił umorzenia należności z tytułu składek na: ubezpieczenia społeczne za okres 04.2007-06.2007 r., 08.2007 r.-12.2007 r., 02.2008 r.-03.2008 r. w łącznej kwocie 4.291,68 zł, w tym z tytułu składek - 2.417,05 zł, odsetek -1.874,63 zł. W odwołaniu od tej decyzji P. D. zarzucił naruszenie: art. 1 ust. 13 pkt ustawy o umorzeniu należności poprzez niewłaściwe zastosowanie. W ocenie odwołującego się składki opłacone przez płatnika za konkretny okres rozliczeniowy, wskazany w prawidłowo wypełnionej dokumentacji płatniczej, powinny być zaewidencjonowane przez ZUS jako wpłaty za ten okres, niezależnie od innych zadłużeń. ZUS nie może dowolnie zaliczać wpłat na wybrane przez siebie zaległości. Zdaniem odwołującego się, jeżeli inne zaległości się pojawiają, ZUS powinien wydać odrębną decyzję określającą ich kwotę i termin spłaty. W odpowiedzi na odwołanie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Organ rentowy wyjaśnił, iż wnioskiem z 24 stycznia 2014 r. odwołujący się zwrócił się o umorzenie należności z tytułu składek na podstawie tzw. ustawy abolicyjnej. W dniu 21 marca 2014 r. Zakład wydał decyzję określającą warunki umorzenia należności. Niepodlegające umorzeniu należności podlegały spłacie w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji z dnia 21 marca 2014 r. Decyzja ta została doręczona w dniu 24 marca 2014 r., stała się prawomocna w dniu 25 kwietnia 2014 r., termin do uregulowania należności niepodlegających uldze upłynął w dniu 25 kwietnia 2015 r. Warunek określony w decyzji z dnia 21 marca 2014 r. nie został zatem spełniony. W piśmie procesowym z 24 czerwca 2016 r. pełnomocnik odwołującego się wyjaśnił, że odmowa umorzenia należności wynikała z nieprawidłowego działania organu rentowego. Zadłużenie będące przedmiotem warunków umorzenia, o którym mowa w decyzji (...), nie było określone prawidłowo, dlatego że ZUS nieprawidłowo zaliczał dokonywane wpłaty. Organ rentowy bowiem zaliczył wpłaty na poczet należności z tytułu własnego ubezpieczenia odwołującego się jako osoby prowadzącej działalność gospodarczą a nie na poczet składek za pracowników, mimo wskazywanego w przelewach tytułu wpłaty. Według skarżącego takie zarachowanie było nieprawidłowe, sprzeczne z orzeczeniami sądu zapadłymi w sprawach z jego odwołania, w których Sąd Okręgowy postanowieniem z 8 grudnia 2009 r. oraz wyrokiem z 24 czerwca 2010 r. odpowiednio odrzucił i oddalił odwołania, uznając, iż nie podlegał on ubezpieczeniu z tytułu pracy nakładczej. Według pełnomocnika odwołującego się, z tego powodu działanie organu polegające na zaliczeniu po znacznym upływie czasu dokonanych wpłat z tytułu składek od pracowników na poczet ubezpieczenia P. D. i wykreowaniu sztucznego zadłużenia nie może zasługiwać na ochronę prawną. Podjęte w ostatnim okresie rozliczenie przywraca prawidłowy stan dokonywanych zarachowań i nie może zamykać skarżącemu drogi do przeprowadzenia abolicji (k. 29-30 a. s.). Ustalenia faktyczne zostały poczynione na podstawie dokumentów, których wiarygodność i autentyczność nie budziła wątpliwości Sądu. Przy takich ustaleniach Sąd Okręgowy uznał odwołanie za niezasadne.

Stwierdził, że istota sporu sprowadzała się do tego, czy organ rentowy zasadnie odmówił umorzenia należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą w oparciu o przepisy ustawy abolicyjnej. Sąd Okręgowy przytoczył przepis art. 1 ust. 1 i 8 ustawy o umorzeniu należności i wskazał, że odwołanie w ust. 8 do ustępu 1 i 6 nakazuje przyjąć, że decyzja określająca warunki umorzenia ustala także: po pierwsze - kwoty nieopłaconych składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r. wraz z należnymi od nich odsetkami za zwłokę, opłatami prolongacyjnymi, kosztami upomnienia, opłatami dodatkowymi i kosztami egzekucyjnymi naliczonymi przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego, po drugie - kwoty nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres wraz z należnymi od nich odsetkami za zwłokę, opłatami prolongacyjnymi, kosztami upomnienia, opłatami dodatkowymi i kosztami egzekucyjnymi naliczonymi przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Przepis ustępu 13 art. 1 ustawy abolicyjnej stanowi natomiast, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję o: 1) umorzeniu należności, o których mowa w ust. 1 i 6 - po spełnieniu warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12, lub 2) o odmowie umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6 - w przypadku niespełnienia warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12. Warunkiem umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6 - jak stanowi ust. 10 omawianego przepisu - jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych za okres od dnia 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Niepodlegające umorzeniu należności, o których mowa w ust. 10, podlegają spłacie w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 8 (ust. 11). W przypadku, gdy w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 8, niepodlegające umorzeniu należności, z wyłączeniem składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczony termin ich płatności, warunek, o którym mowa w ust. 10, uważa się za spełniony po ich opłaceniu (ust. 12). Z powyższego, według Sądu Okręgowego, wynika, że organ rentowy wydaje decyzję o umorzeniu należności po spłacie niepodlegających umorzeniu należności, o których mowa w ust. 10 najpóźniej w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8, bądź - w przypadku, gdy w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 niepodlegające umorzeniu należności, z wyłączeniem składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczony termin ich płatności - po ich opłaceniu. Z kolei decyzję o odmowie umorzenia należności organ rentowy wydaje, jeśli w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8, niepodlegające umorzeniu należności, o których mowa w ust. 10, nie zostaną spłacone albo - w przypadku, gdy w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8, niepodlegające umorzeniu należności, z wyłączeniem składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczony termin ich płatności - nie zostaną one opłacone zgodnie z ustalonymi warunkami. Decyzją z dnia 21 marca 2014 r. organ rentowy określił warunki umorzenia należności z tytułu nieopłaconych składek za okresy: od 04.2007r. do 06.2007 r., od 08.2007 r. do 12.2007 r., od 02.2008 r. do 03.2008 r. Jednocześnie poinformował odwołującego się, że warunkiem umorzenia należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu: za ubezpieczonych na ubezpieczenia społeczne za okresy: od 04.2007 r. do 06.2007 r., od 08.2007 r. do 12.2007 r., od 02.2008 r. do 03.2008 r., od 01.2010 r. do 02.2010 r., od 04.2012 r. do 06.2012 r., od 07.2012 r. do 10.2012 r., za osobę prowadzącą działalność na ubezpieczenia społeczne za okresy: od 01.2010 r. do 02.2010 r., od 04.2012 r. do 06.2012 r., od 08.2012r. do 10.2012 r., na ubezpieczenie zdrowotne za okres od 04.2008 r. do 11.2008 r., 02.2010 r., od 01.2012 r. do 07.2012 r., na Fundusz Pracy za okres 02.2010 r. oraz należności ewentualnie powstałe po dniu złożenia wniosku o umorzenie na podstawie ustawy abolicyjnej wraz z odsetkami naliczonymi do dnia wpłaty włącznie i kosztami egzekucyjnymi w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji. Decyzję o umorzeniu należności wydaje się po spłacie należności niepodlegających umorzeniu. Decyzję określającą warunki umorzenia odwołujący się odebrał

25 kwietnia 2014 r. Zaskarżył ją do Sądu Okręgowego. Jednakże wobec przekroczenia ustawowego, 30-dniowego terminu do wniesienia odwołania, Sąd Okręgowy odwołanie to odrzucił, co skutkowało uprawomocnieniem się decyzji z 21 marca 2014 r. w dniu 25 kwietnia 2014 r. Od tego też dnia należało liczyć termin 12 miesięcy na spłatę należności z tytułu składek za okres sporny niepodlegających w myśl art. 1 ust. 1 ustawy abolicyjnej umorzeniu. Termin na uregulowanie tych należności upłynął bezskutecznie w dniu 25 kwietnia 2015 r. P. D. nie uiścił bowiem zaległości z tytułu składek, co pozwalałoby na umorzenie należności za okres objęty ustawą abolicyjną, tj. 04.2007 r.-06.2007 r., 08-2007 r.-12.2007 r., 02.2008 r. -03.2008 r. Na uregulowanie należności z tytułu składek, warunkującej umorzenie ubezpieczony miał zatem 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji określającej warunki umorzenia, tj. od 25 kwietnia 2014 r. Słusznie zatem w decyzji z dnia 21 marca 2014 r. organ rentowy określił odwołującemu się warunki umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy jedynie za okres od 04.2007-06.2007, 08-2007-12.2007, 02.2008-03.2008 r. Skoro zaś termin na spłatę należności niepodlegających umorzeniu w myśl przepisów ustawy abolicyjnej upłynął w dniu 25 kwietnia 2015 r., zasadnie ZUS odmówił ubezpieczonemu umorzenia należności z tytułu składek, gdyż nie został spełniony warunek określony treścią przepisów art. 1 ust. 10 i 11 ustawy. Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy oddalił odwołanie. **Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył odwołujący się**, zarzucając: 1) naruszenie przepisów prawa materialnego, art. 1 ust. 13 pkt ustawy o umorzeniu należności poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, iż nie spełnił warunków wynikających z ustawy o umorzeniu należności, 2) naruszenie przepisu postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 k.p.c., poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów i dokonanie błędnych ustaleń stanu faktycznego w zakresie ustalenia, że posiadał zadłużenie uniemożliwiające skorzystanie z dobrodziejstw ustawy o umorzeniu należności. Mając na względzie powyższe apelujący wniósł o: 1) zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uwzględnienie odwołania i zmianę zaskarżonej decyzji w całości poprzez przyznanie mu prawa do skorzystania z uprawnień ustawy abolicyjnej; 2) zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych; 3) ewentualnie, w razie nieuwzględnienia powyższych wniosków, o uchylenie wyroku w całości oraz przekazanie sprawy do Sądu pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych. W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że nie posiadał na dzień wydania decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 13 pkt 1 ustawy o umorzeniu należności, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, za okres od dnia 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Przyjęcie przez organ rentowy, że posiadał takie należności, wynikało z błędnego zarachowania dokonanych przez niego wpłat na poczet wskazanych należności. Dalej skarżący podniósł, że składki ZUS opłacone przez płatnika za konkretny okres rozliczeniowy, wskazany w prawidłowo wypełnionej dokumentacji płatniczej, powinny być zaewidencjonowane przez Zakład jako wpłaty za ten okres, niezależnie od innych zadłużeń. Zakład nie może dowolnie zaliczać wpłat na wybrane przez siebie zaległości. Jeżeli inne zaległości się pojawiają, Zakład powinien wydać odrębną decyzję określającą ich kwotę i termin spłaty. Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z 3 lutego 2014 r., I UK 264/13. Uzasadniając zarzuty apelacyjne skarżący podniósł, że Sąd Okręgowy podzielił pogląd Zakładu wyrażony w zaskarżonej decyzji. Tymczasem zadłużenie określone w tej decyzji wynikało z nieprawidłowego zaliczania przez organ dokonywanych wpłat. Organ rentowy bowiem zaliczył wpłaty skarżącego na poczet należności z tytułu jego własnego ubezpieczenia jako osoby prowadzącej działalność gospodarczą a nie na poczet należności za składki pracowników. Skarżący wskazywał cel dokonywanych przelewów, a pomimo tego organ dokonał innego zarachowania tych wpłat. Działanie takie, według skarżącego, było sprzeczne z orzeczeniami sądu zapadłymi w sprawach z jego odwołań, w których Sąd Okręgowy postanowieniem z 8 grudnia 2009 r. oraz wyrokiem z 24 czerwca 2010 r. odpowiednio odrzucił i oddalił odwołania, uznając iż nie podlegał on ubezpieczeniu z tytułu pracy nakładczej. Z tego powodu działanie organu rentowego polegające na zaliczeniu, po znacznym upływie czasu, dokonanych wpłat z tytułu składek od pracowników na poczet ubezpieczenia skarżącego i wykreowaniu sztucznego zadłużenia, nie może zasługiwać na ochronę prawną. Podjęte w ostatnim okresie rozliczenie przywraca prawidłowy stan dokonywanych zarachowań i nie może zamykać skarżącemu drogi do

przeprowadzenia abolicji. W sytuacji gdyby zaliczenie składek nastąpiło od razu w sposób prawidłowy, nie mogłaby być wydana decyzja abolicyjna w dotychczasowej treści. Według ustnej deklaracji pracowników Zakładu w chwili obecnej wpłaty zostały rozliczone w sposób prawidłowy i zaległości dotychczasowe dotyczą wyłącznie skarżącego jako osoby prowadzącej działalność gospodarczą a nie zatrudnianych przez niego pracowników, wobec czego niezbędnym było szczegółowe wyliczenie zestawienia jego konta ubezpieczeniowego w Zakładzie. Skarżący wystąpił o takie zestawienie, ale nie otrzymał go przed zakończeniem postępowania przed sądem pierwszej instancji. Wniosek o zobowiązanie organu do przedstawienia takiego rozliczenia Sąd pozostawił bez rozpoznania. Rozliczenie zadłużenia ma istotne znaczenie dla sprawy, gdyż od tytułów zadłużenia zależy możliwość objęcia skarżącego postanowieniami abolicyjnymi. Skarżący cały czas konsekwentnie wywodzi, iż w chwili wydawania decyzji Nr (...) nie posiadał niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, za okres od dnia 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje. Apelacja odwołującego się podlega uwzględnieniu ze skutkiem uchylenia nie tylko zaskarżonego wyroku, ale i poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio temu organowi rentowemu. W ocenie Sądu Apelacyjnego spełnione zostały bowiem przesłanki z art. 477^(14a) k.p.c. Przepis ten, jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie z 14 czerwca 2017 r., II UZ 25/17 i powołane w nim judykaty), służy rozwiązywaniu sytuacji, w których - ze względu na zakres kompetencji sądu ubezpieczeń społecznych - przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji nie może doprowadzić do usunięcia uchybień popełnionych przez organ rentowy. Stosowany jest wówczas, gdy konieczne jest skasowanie decyzji organu rentowego i wydanie nowej, po przekazaniu sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania, w tym przeprowadzenia prawidłowego postępowania przed tym organem - uwzględniającego wszelkie wymagania wynikające z prawa materialnego. Sąd Okręgowy jedynie pozornie rozpoznał istotę sporu stron, przyjmując bezkrytycznie za organem rentowym, że odwołujący się w ciągu 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji określającej warunki umorzenia nie opłacił składek nie podlegających umorzeniu. Według Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy nie podjął próby wyjaśnienia tego, co odwołujący się od początku stawiał jako sedno sprawy, a mianowicie, że nie posiadał on takich zaległości składkowych, które nie podlegały umorzeniu, a których istnienie zostało stwierdzone wskutek niewłaściwego zarachowania przez organ rentowy dokonywanych przez niego w przeszłości wpłat na składki (spełnienie przesłanki z art. 386 § 4 k.p.c.). Sąd Okręgowy w pisemnych motywach odnotował stanowisko odwołującego się, że „zadłużenie będące przedmiotem warunków umorzenia, o którym mowa w decyzji (...) nie było określone prawidłowo”, co było, według apelującego, konsekwencją nieprawidłowego zaliczania przez Zakład dokonywanych wpłat na poczet należności z tytułu ubezpieczenia osoby prowadzącej działalność zamiast, jak w tytułach przelewów, na poczet składek za pracowników. Następnie Sąd odnotował wydanie przez organ rentowy w dniu 1 czerwca 2016 r. decyzji wymiarowej obejmującej okres należności od grudnia 2006 r., nie wskazując, czy w sprawie może ona mieć jakieś znaczenie. Sąd Okręgowy zatem w ogóle nie odniósł się do tego, co odwołujący się poddał pod osąd. Sąd przyjął, że skoro na skutek odrzucenia odwołania uprawomocniła się decyzja z dnia 21 marca 2014 r. określająca warunki umorzenia, to wobec niespłacenia w wymaganym terminie należności składkowych niepodlegających umorzeniu, wskazanych w tej decyzji, warunki umorzenia nie zostały spełnione. Istotnie, decyzja prawomocna, a taką stała się decyzja określająca warunki umorzenia, wiąże sąd, tak że w postępowaniu cywilnym obowiązany jest on uwzględniać stan prawny wynikający z jej osnowy. W sprawie jednak zaistniały okoliczności, na które od początku powoływał się odwołujący się, a które jego zdaniem ostatecznie zostały potwierdzone decyzją wymiarową wydaną 1 czerwca 2016 r. i których pominięcie, w ocenie Sądu Apelacyjnego, byłoby równoznaczne „z zamknięciem odwołującemu się drogi do przeprowadzenia abolicji”, co pełnomocnik podniósł w apelacji. Okoliczności te przez Sąd Okręgowy zostały pominięte, ale ich uwzględnienie, według Sądu Apelacyjnego, w związku z tym, że decyzja określająca warunki umorzenia uprawomocniła się bez jej merytorycznej weryfikacji w sądowym postępowaniu odwoławczym, jest możliwe jedynie przez organ rentowy, wobec czego przekazanie sprawy

do ponownego rozpoznania sądowni pierwszej instancji nie mogłoby doprowadzić do usunięcia uchybień popełnionych przez organ rentowy. Uzasadnienie postawionej przez Sąd Apelacyjny tezy, przy wskazaniu na nietypowość sprawy, wymaga podania pewnych, wynikających z akt składkowych odwołującego się, złożonych przez organ rentowy w postępowaniu przed Sądem Okręgowym, okoliczności. W pierwszym rzędzie, według Sądu Apelacyjnego, należy zwrócić uwagę na to, że odwołujący się nie ustawał w staraniach zmierzających do wykazania przyczyny stwierdzenia kwestionowanego zadłużenia, czyli zadłużenia niepodlegającego umorzeniu na podstawie ustawy tzw. abolicyjnej i uwzględnienia wynikających z tego skutków. W aktach składkowych, dołączonych na żądanie Sądu Okręgowego, znajduje się pismo skierowane do wnioskodawcy jako płatnika, z którego wynika, że po rozliczeniu konta za okres od stycznia 1999 r. do września 2006 r. na podstawie dokumentów rozliczeniowych ZUS DRA oraz zaewidencjonowanych wpłat w systemie KSI stwierdzono niewielkie nadpłaty na wszystkie ubezpieczenia. Wcześniej w marcu 2006 r. przeprowadzono kontrolę, która objęła również prawidłowość i rzetelność obliczania i opłacania składek za okres od 1 listopada 2006 r. do 31 stycznia 2006 r., i wykazała dość niewielkie niedopłaty. Następnie od 1 listopada 2006 r. odwołujący się wyrejestrował się z ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i został zgłoszony z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą. Decyzją z 13 lutego 2008 r., znak (...), organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu umowy o pracę nakładczą w okresie od 1 listopada 2006 r. do 31 października 2007 r. Odwołanie od tej decyzji zostało prawomocnie odrzucone postanowieniem Sądu Okręgowego z 8 grudnia 2009 r. w sprawie o sygn. akt XIV U 2962/09. Decyzją z 28 lipca 2010 r., znak (...), organ rentowy stwierdził podleganie wnioskodawcy obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej właśnie w okresie od 1 listopada 2006 r. do 31 października 2007 r. Decyzjami wydanymi 8 czerwca 2009 r. organ rentowy stwierdził niepodleganie wnioskodawcy ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu umowy o pracę nakładczą w okresie od 1 listopada 2007 r. do 29 lutego 2008 r. oraz od 1 marca 2008 r. do 30 września 2008 r. Odwołanie od drugiej z tych decyzji (dotyczącej pierwszego okresu) zostało prawomocnie oddalone przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie XIV U 2920/09 wyrokiem z 24 czerwca 2010 r. Decyzją z 19 września 2012 r., znak (...), organ rentowy określił wysokość należności z tytułu składek za okres od kwietnia 2007 r. do października 2007 r., w tym na ubezpieczenia społeczne (zakres nr deklaracji 01-39) na kwotę 4.265,12 zł. W uzasadnieniu tej decyzji podano m.in., że dokonano wymiaru składek z urzędu za okres od 11/2006 r. do 10/2007 r. zgodnie z decyzją z 28 lipca 2010 r., wyżej opisaną. Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z 25 kwietnia 2013 r. w sprawie o sygn. akt XIV 4179/12. W dniu 27 stycznia 2014 r. wnioskodawca złożył wniosek o umorzenie należności składkowych w trybie ustawy o umorzeniu należności. W dniu 30 stycznia 2014 r. wnioskodawca wystąpił o wydanie zaświadczenia o niezaleganiu w opłacaniu składek. Decyzją z 3 lutego 2014 r. organ odmówił wydania zaświadczenia, ponieważ stwierdził zadłużenie na koncie za konkretne okresy, w tym na ubezpieczenia społeczne od 04/2007 r. do 10/2012 r. w wysokości 7.064,92 zł. Z kolei odpowiadając na wniosek odwołującego się z 6 lutego 2014 r. o podanie składek niepodlegających umorzeniu w związku ze złożeniem wniosku o abolicję zaległości, organ rentowy pismem z 7 lutego 2014 r. poinformował, że po rozliczeniu konta płatnika na podstawie dokumentów i wpłat zewidencjonowanych za okres od 01/1999 do 05/2002 abolicji nie podlegają wymienione w piśmie należności, w tym na ubezpieczenia społeczne od 04/2007 do 10/2012. Następnie wnioskodawca dokonał wpłat za pojedyncze miesiące określając ich tytuł. Kolejny wniosek o wydanie zaświadczenia o niezaleganiu z opłacaniem składek został załatwiony decyzją odmowną wydaną 17 marca 2014 r., w której zadłużenie na ubezpieczenia społeczne za okres od 04/2007 do 03/2008 zostało stwierdzone na kwotę 4.778,28 zł plus odsetki. Następnie 21 marca 2014 r. wydana została decyzja określająca warunki umorzenia (opisana powyżej), która się uprawomocniła na skutek odrzucenia od niej odwołania postanowieniem Sądu z 11 czerwca 2015 r. W międzyczasie wnioskodawca pismem złożonym 15 stycznia 2015 r. w związku z uprzednim wnioskiem o umorzenie należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek wniósł o ustosunkowanie się do jego pisma z 21 kwietnia 2014 r., czyli m.in. do ustosunkowania się do kwestii, czy prawidłowo wyliczono zaległe składki, tj. czy uznano, że nieopłacone składki są składkami płatnika a nie pracowników. Odwołujący się w piśmie tym domagał się prawidłowego zaliczenia nieopłaconych kwot na konto płatnika składek za okres od 11/2006 r. do 02/2009 r. Organ rentowy podnosząc, że sprawa ma skomplikowany charakter stwierdził, że rozliczenie konta nastąpi w terminie do 18 marca 2015 r. (pismo z 16 lutego 2015 r.). W piśmie z 18 marca 2015 r. organ rentowy poinformował wnioskodawcę m.in. o opisanych powyżej decyzjach dotyczących niepodlegania ubezpieczeniom społecznym i stwierdził, że zobowiązania wnioskodawcy z tytułu składek z prowadzonej działalności są należne i

zostały wskazane w piśmie z 7 lutego 2014 r. Dokonane wpłaty rozliczono zgodnie z § 12 pkt 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. nr 78, poz. 465 ze zm., dalej jako rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek) w brzmieniu: „Kwoty składek na ubezpieczenia społeczne rozliczane na fundusz emerytalny, fundusz rentowy, fundusz chorobowy i fundusz wypadkowy podlegają w odniesieniu do każdego ubezpieczonego rozliczeniu, proporcjonalnie do kwoty należnych składek na dany fundusz dotyczących ubezpieczonego, do łącznej kwoty należnych składek na dany fundusz, wynikającej z rozliczenia dokonanej w deklaracji za dany miesiąc kalendarzowy.”. Następnie, jak wynika z akt składkowych z urzędu wszczęto postępowanie w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenia (ubezpieczenia społeczne za okres od 04/2007 r. do 05/2015 w wysokości 10.810,14 zł) – zawiadomienie z 14 lipca 2015 r., zawiadomienie o zakończeniu postępowania dowodowego z 24 sierpnia 2015 r. Decyzja wymiarowa została wydana 13 listopada 2015 r., łączne zadłużenie z odsetkami na dzień jej wydania wyniosło 14.091,08 zł za okres od 04/2007 r. do 05/2015 r., przy czym decyzja zaskarżona zapadła 29 października 2015 r. Złożone odwołanie od decyzji wymiarowej, w którym zarzucono nieprawidłowe zarachowanie dokonywanych wpłat, bo niezgodnie z oznaczeniem płatnika składek, wnioskodawca cofnął po tym, jak organ rentowy decyzją z 18 grudnia 2015 r. uchylił decyzję z 13 listopada 2015 r. Jej uchylenie nastąpiło w związku z tym, że po ponownym rozliczeniu konta płatnika ustalono, że uległ zmianie okres i wysokość zadłużenia. Dalej z akt składkowych wynika, że z urzędu wszczęto postępowanie w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenia za okres od 12/2006 r. do 02/2016 r. – zawiadomienie z 18 maja 2016 r. Zakończenie postępowania dowodowego nastąpiło 25 maja 2016 r. (zawiadomienie). Do pisma procesowego organu rentowego z 2 czerwca 2018 r. została dołączona kopia decyzji wymiarowej wydanej 1 czerwca 2016 r., z której wynika, że zadłużenie płatnika z odsetkami wynosi łącznie 14.242,88 zł, w tym na ubezpieczenia społeczne za okres od 12/2006r. do 07/2015 r. należność główna 7.054,49 zł. W decyzji nie podano oddzielnie kwot należności na ubezpieczenia prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą i zatrudnianych przez niego pracowników. Organ rentowy we wskazanym piśmie procesowym podał wysokość zadłużenia na dzień 1 czerwca 2016 r. (k – 20 i następne a. s.). W piśmie procesowym z 24 czerwca 2016 r. pełnomocnik wnioskodawcy podniósł, że podjęte w ostatnim okresie rozliczenie przywraca prawidłowy stan dokonywanych zarachowań (niezaliczenie wpłat z tytułu składek od pracowników na poczet ubezpieczenia wnioskodawcy jako prowadzącego działalność) i nie może skarżącemu zamykać drogi do przeprowadzenia abolicji. W sytuacji gdyby zaliczenie składek nastąpiło od razu w prawidłowy sposób, nie mogłaby być wydana decyzja abolicyjna w dotychczasowej treści. Według ustnej deklaracji pracowników ZUS obecnie wpłaty zostały rozliczone prawidłowo i zaległości dotyczą wyłącznie skarżącego jako prowadzącego działalność a nie zatrudnianych pracowników, wobec czego niezbędne jest szczegółowe zestawienie jego konta. Sąd Apelacyjny zgadza się z wnioskami pełnomocnika skarżącego w tym sensie, że nieprawidłowe, następcze zarachowanie dokonywanych uprzednio wpłat z tytułu składek niezgodnie z oznaczeniem dokonany na bieżąco (wówczas) przez płatnika składek nie może doprowadzić do pozbawienia tego płatnika możliwości umorzenia nieopłaconych składek na jego obowiązkowe ubezpieczenia za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r. w następstwie nieprawidłowego ustalenia należności podlegających i niepodlegających umorzeniu Rację ma odwołujący się powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2014 r., I UK 400/13, że przepisy ustawy systemowej nie przewidują fikcji prawnej, pozwalającej organowi rentowemu dokonać przeliczenia konta ubezpieczonego, z pominięciem prawidłowo wypełnionych deklaracji ubezpieczeniowych i dokonanych na ich podstawie terminowych wpłat, w ten sposób, że organ zalicza wpłaty za te okresy na poczet zaległych składek. Przeciwnie, na podstawie art. 49 ust. 1 ustawy systemowej w myśl § 11 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczenia składek, organ rentowy może dokonać rozliczenia dokonanej przez płatnika składek wypłaty na koncie płatnika i zewidencjonowania danych na koncie za dany miesiąc kalendarzowy na podstawie deklaracji oraz raportów lub deklaracji korygującej i raportów korygujących, zgodnie z oznaczeniem dokonany przez płatnika składek. Analogiczny pogląd został wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z 3 lutego 2014 r., I UK 264/13, oraz Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z 8 września 2015 r., III AUa 472/15. Sąd Apelacyjny rozpoznający niniejszą sprawę w pełni podziela tezę Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, że: „Składki wpłacone zgodnie z prawidłowo sporządzoną deklaracją za dany miesiąc - powinny być zaewidencjonowane zgodnie z tą deklaracją, a nie na poczet innych należności. Unormowanie to jest regułą, mającą duże znaczenie dla pewności dokonywanych operacji finansowych. Płatnik składek powinien mieć poczucie

bezpieczeństwa i przekonanie, że wpłacone składki zostaną zaewidencjonowane zgodnie z prawidłowo wypełnionymi deklaracjami. Przeciwnie działania organu rentowego mogłyby doprowadzić do chaosu, w którym płatnik składek nie wie, w których miesiącach powstała niedopłata, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie potrafi precyzyjnie wskazać wpłaconych przez niego kwot, które zostały zaewidencjonowane na zadłużenie z wcześniejszych miesięcy.”. W sprawie, jak wynika z powyższego, Sąd Okręgowy wprawdzie ustalił, że nie zostały spełnione warunki do umorzenia należności przy przyjęciu, że decyzja określająca warunki umorzenia z 21 marca 2014 r. jest prawomocna, jednakże kwestią sporną poddaną pod osąd w ogóle się nie zajął. Pomiął więc podjęcie przez organ rentowy szeregu, opisanych przez Sąd Apelacyjny, działań w związku z rozliczeniem zadłużenia wnioskodawcy jako płatnika i to, że zupełnie w oderwaniu od tych działań wydana została zaskarżona decyzja. Niedługo po jej wydaniu zapadła decyzja wymiarowa po rozliczeniu konta – 13 listopada 2015 r., która następnie również została uchylona już 18 grudnia 2015 r. ze względu na ponowne rozliczenie konta, które doprowadziło do zmiany okresu i wysokości zadłużenia. W takim stanie rzeczy, gdy decyzja określająca warunki umorzenia była prawomocna, organ rentowy z urzędu winien był podjąć działania na podstawie art. 83a ustawy systemowej celem ustalenia, czy prawidłowo określono - według stanu na 27 stycznia 2014 r. – należności podlegające i niepodlegające umorzeniu zważywszy na to, że chodzi tu o zakres obowiązku wynikającego z ustawy. W ocenie Sądu Apelacyjnego, ze względu na związanie prawomocną decyzją określającą warunki umorzenia przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji z powodu nierozpoznania istoty sprawy nie doprowadzi do usunięcia uchybień popełnionych przez organ rentowy. Rzeczą organu rentowego będzie wyjaśnienie w ramach wyznaczonych przez art. 83a ustawy systemowej prawidłowości określenia składek podlegających i niepodlegających umorzeniu w sytuacji, gdy, jak twierdzi skarżący, kolejne rozliczenie jego konta i wydanie decyzji wymiarowej obejmującej okres od 12/2006 r. przekłada się na wysokość należności podlegających i niepodlegających umorzeniu w trybie ustawy o umorzeniu należności przy rozliczaniu konta płatnika. Sąd Apelacyjny uznając, że winny zostać wyjaśnione kwestie prawidłowego rozliczenia konta z zachowaniem wskazanych wyżej zasad, w tym zasady, że wpłaty składek są rozliczane zgodnie z dyspozycją wynikającą z wypełnienia przelewów przez płatników składek, miał na względzie, że decyzja wymiarowa ma charakter jedynie deklaratoryjny, określając zakres wynikającego z ustawy obowiązku. Nieprawidłowe określenie obowiązku składkowego wynikającego z ustawy, co wynika z podjętych następnie przez organ rentowy działań i wydawania kolejnych decyzji wymiarowych, nie może skutkować pozbawieniem skarżącego ustawowego uprawnienia do umorzenia należności. Kierując się powyższymi względami Sąd Apelacyjny uznał apelację za w pełni uzasadnioną, a z przyczyn wskazanych wyżej orzekł o uchyleniu nie tylko wyroku Sądu Okręgowego, ale i poprzedzającej go decyzji. Taki stan rzeczy jest równoznaczny z przegraną organu rentowego, wobec czego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. uzasadniony jest wniosek skarżącego o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego. Na kwotę zasądzoną jako podlegającą zwrotowi składa się opłata od apelacji – 30 zł – oraz wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3.600 zł, wynikającej z zastosowania § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804) w brzmieniu obowiązującym przed 27 października 2016 r., ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia.

Kierując się tymi względami Sąd Apelacyjny na mocy art. 477^(14a) orzekł, jak w pkt. I sentencji.

Magdalena Kostro-Wesołowska Agnieszka Ambroziak Anita Górecka